

Barnrättsdagarna 2026

Marie Lundin Karphammar

2026-04-13

Varför ska vi ha ett tydligt barnrättsperspektiv?

- Vad har barn upplevt?
- Vad innebär Barnkonventionens barnsyn?
- Vad innebär ett barnrättsperspektiv?
- Varför ska vi använda Barnkonventionen?
- Vad säger rättspraxis om hur vi ska tolka och tillämpa barnkonventionen?
- Vad blir det för skillnad att ha ett barnrättsperspektiv?

Barnombudsmannens rapporter

- Barnombudsmannens årsrapport 2025 bygger på intervjuer med frihetsberövade barn och unga och skildrar allvarliga brister i samhällets hantering av frihetsberövade barn.

["Ni måste hinna före" – Barns och ungas berättelser om att vara frihetsberövad – Barnombudsmannen](#)

- Om barns och ungas våldsutsatthet och uppväxtvillkor, samt dess konsekvenser och samband med kriminalitet.

["I alla fall, det var normalt i min värld" – Barnombudsmannen](#)

- Barn och unga dras in i kriminella nätverk och begår allvarliga brott.

["För varje minut som går och ingen gör något för att hjälpa barn, så blir det bara värre." – Barnombudsmannen](#)

- Barnombudsmannens årsrapport 2026 – "Det är som att leva i ett fängelse. Jag kunde knappt andas!"

[Årsrapporter – Barnombudsmannen](#) – Om hedersrelaterat våld och förtryck, barnäktenskap, tvångsäktenskap, könsstympning

Barnombudsmannens rapporter

”Tro på oss när vi väl vågar berätta”

- Barnombudsmannens samlade underlag från barn och unga respektive yrkesverksamma visar att **bristerna i samhällets skyddsnät** för barn som utsätts för våld eller bevittnat våld är omfattande, återkommande och systematiska.
- Vuxna med ansvar för barns skydd och stöd **samtalar inte i tillräcklig utsträckning med barn och unga**, samtidigt som vårdnadshavarnas uppgifter ofta ges stor tyngd.
- Trots en tydlig skyddslagstiftning finns det ett **betydande glapp** mellan lagstiftningens intentioner och det faktiska genomslaget i praktiken för barn.

Vuxna måste förstå vad våld gör med barn

- Barn har berättat för oss att ingen ville se deras våldsutsatthet.
- Barn uttrycker en önskan att det skulle ha funnits en trygg vuxen som hade sett dem, som hade förstått och som hade hjälpt.
- Yrkesverksamma har berättat att föräldrarnas rätt att umgås med sina barn är så stark även om lagstiftningen har förändrats. Man resonerar ofta att barn ska få rätt att träffa båda sina föräldrar inte att de har rätt till ett liv fritt från våld.

Lagen (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter

1 § Artiklarna 1–42 i Förenta nationernas konvention den 20 november 1989 om barnets rättigheter ska i originaltexternas lydelse gälla som svensk lag. Konventionens engelska och franska originaltexter finns tillsammans med en svensk översättning intagna som en bilaga till denna lag.

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-20181197-om-forenta-nationernas-konvention_sfs-2018-1197

Barnkonventionens barnsyn

- Barn betraktas som kompetenta och självständiga så långt det är möjligt.
- Barn är rättighetsbärare.
- Familjen är den grundläggande och naturliga enheten.
- Offentliga aktörer har det yttersta ansvaret för ett barns överlevnad och utveckling och för att barnet ges det skydd och stöd som det behöver.

Ett barnrättsperspektiv

- Att synliggöra barnets rättigheter i åtgärder eller vid beslut som rör barn innebär att ha ett barnrättsperspektiv!
- Vilka rättigheter är aktuella i frågan?
- I ett barnrättsperspektiv ingår att ha ett barnperspektiv och ta in barnets perspektiv!

Tydlig vägledning kring tolkning och tillämpning

Barnombudsmannen (BO) har sedan 1 januari 2020 bevakat och analyserat svensk rättspraxis gällande barnkonventionen.

Bevakningen visar att det finns domstolsavgöranden från högsta instanser som **ger tydlig vägledning** kring tolkningen och tillämpningen av barnkonventionen – särskilt gällande artikel 3.1 och artikel 12. I flera avgöranden visar högsta instanser tydligt och metodiskt hur barnets bästa kan fastställas.

Varför barnkonventionen ska användas med annan svensk lag

- Ett stort värde eftersom det gynnar och synliggör barnets rättigheter.
- Barnkonventionen tillför en helhetssyn på barnets rättigheter eftersom grundprinciperna och övriga artiklar belyser barnets hela tillvaro ur olika aspekter i bedömningen av barnets bästa.
- Synliggör olika sidor av barns rättigheter. Barn har rätt till skydd och stöd men ska också ses som en självständig individ med egna rättigheter.
- Barnets åsikter är nödvändiga för att kunna göra en bedömning av barnets bästa, inom alla rättsområden.

Varför barnkonventionen ska användas med annan svensk lag

- Kompletterar lagstiftning där det inte finns bestämmelser om barnets bästa, tex. i förvaltningslagen, rättegångsbalken, brottsbalken, jordabalken och utsokningsbalken.
- Förtydligar och synliggör barnets rättigheter där barnets bästa och rätten att bli hörd finns tex. i föräldrabalken, socialtjänstlagen, utlänningslagen och skollagen.
- FN:s barnrättskommittés allmänna kommentarer ger vägledning även om de inte är juridiskt bindande.
- Bidrar till att driva på genomförandet av barnets rättigheter och ett pedagogiskt verktyg och ett sammanhållet regelverk att förhålla sig till.

Varför barnkonventionen ska användas med annan svensk lag

- Enligt flera utredningar finns det brister i tillämpningen av bedömningar av barnets bästa och barnets rätt att bli hörd. Om barnkonventionen knyts till annan lagstiftning som gäller i frågan kan bristerna avhjälpas.
- Tydliggör ett barnrättsbaserat synsätt.

Sammanfattning

- Barnkonventionen gäller som lag och konventionens artiklar 1-42 ska beaktas vid avvägningar och bedömningar som rör barn.
- Annan lagstiftning ska tillämpas i ljuset av barnkonventionen, vilket innebär att barnkonventionen ska beaktas när annan lagstiftning används.
- Artikel 3.1. om barnets bästa är direkt tillämplig, vilket innebär att den kan åberopas av enskilda direkt i ärenden och mål och läggas till grund för beslut.
- Artikel 3.1 innebär att bedömningar av barnets bästa ska genomföras vid alla åtgärder som rör barn. Barnet har en rätt att få sitt bästa utrett, bedömt och beaktat.

Sammanfattning

- Principen om barnets bästa är grundläggande och övriga rättigheter i barnkonventionen ska läsas i ljuset av den principen.
- Barnet har rätt enligt artikel 12 att få information och ges möjligheter att framföra sina åsikter och åsikterna ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad.
- En beslutsmotivering måste visa att uttrycklig hänsyn har tagits till barnets bästa. Av beslutet ska framgå hur man tagit hänsyn till barnets bästa, vilka kriterier detta grundas på samt hur barnets intressen har vägts mot andra hänsynstaganden vare sig dessa handlar om övergripande policyfrågor eller enskilda fall.

Sammanfattning

I en bedömning av barnets bästa ska **en intresseavvägning** göras i varje enskilt fall och barnet bästa ska vara en tungt vägande faktor. Barnets bästa behöver inte vara utslagsgivande, utan det kan finnas andra intressen som väger tyngre. Men då krävs det att det finns legitima och viktiga skäl för detta, som också är proportionerliga, dvs. är rimliga i förhållande till barnets eller barnets rättigheter och behov.

Sammanfattning

Eftersom artikel 3.1 är direkt tillämplig är **laglighetsprövningen** enligt kommunallagen möjlig. Beslut som fattas av en kommun eller region där barn berörs direkt eller indirekt kan därmed överklagas för att domstol ska pröva om beslutet är lagligt. Domstolen kan upphäva beslutet och återförvisa till kommunen eller regionen, som måste fatta ett nytt beslut.

JO har i ett flertal avgöranden utvecklade resonemang utifrån barnkonventionen bl.a. gällande artikel 3.1 och artikel 12 som bekräftar det som domstolarna uttrycker.

Alla rättstillämpare är viktiga!

BO uppmanar förvaltningsmyndigheter att utveckla stödet om hur barnkonventionen kan tillämpas och tolkas inom respektive sakområde för att hjälpa rättstillämpare.

BO uppmanar alla rättstillämpare, dvs. domstolar, förvaltningsmyndigheter, kommuner och regioner att utveckla sin praktiska tillämpning av barnkonventionen för att stödja den fortsatta rättsutvecklingen. Även civilsamhället och privata aktörer har en viktig roll i rättsutvecklingen

Fördjupningsavsnitt

- Familjerätt och socialrätt
- Straffrätt och tvångsåtgärder mm
- Migration
- Utbildning
- Hälsa- och sjukvård
- Samhällsplanering och miljö
- Boende och ekonomi

Familjerätt och socialrätt

- BO vill se utvecklade resonemang från högsta instanser hur socialrättslig och även familjerättslig lagstiftning kan ses i ljuset av barnkonventionen.
- BO ser fram emot att följa rättsutvecklingen när det gäller hur lagens intentioner om ett tydligare barnrättsperspektiv i 2025 års socialtjänstlag och ändringen i 6 kap 2 a § föräldrabalken kan uppfyllas i den praktiska tillämpningen.

Rättspraxis

- Högsta domstolen Ö 1020-20, 2020-10-19 *Patronen och bilen*
- Högsta domstolen Ö 4545-21, 2021-12-15 *Barnens bostad*
- Högsta domstolen T 4560-23, 2024-06-19 *Vårdnad om barn m.m.*
- Högsta domstolen B 1793-23, 2024-10-24 *Näringspenningtvätt m.m.*

- Migrationsöverdomstolen UM 2944-20, 2020-12-22
- Migrationsöverdomstolen UM 6238-23, 2023-10-03

- Kammarrätten i Stockholm 5211-21, 2022-04-07

Högsta domstolen Ö 1020-20, 2020-10-19 *Patronen och bilen*

Artikel 3 – Barnets bästa ska komma i första hand.

Andra länders intressen att lagföra brott och verkställa straff

Artikel 9 – Barn ska inte åtskiljas från sina föräldrar om det inte är för barnets bästa.

Sverige ska följa folkrättsliga förpliktelser

Ett kortvarigt straff

Kan ha kontakt med sin pappa

Ska beslut om utmätning ske?

Försvarlighetsbedömning -

Utmätningen är inte ekonomiskt rimlig

Barnkonventionen

Försvarlighetsbedömning –

Utmätningen är ekonomiskt rimlig

Borgenärens intresse att få betalt

Barnets bästa – HD B1793-23 2024-10-24

Döma en förälder till fängelse?

Art.3.1 Barnkonventionen.

Förälder med ensam vårdnad.

Straffet kan medföra negativa konsekvenser för barnet.

Våldsutsatthet.

Pappan inget umgänge

Barnet har pts - syndrom

Allmänt intresse att lagföra brott och verkställa straff.

Enhetlig rättstillämpning

Barnets bästa

HD B1793-23 2024-10-24

- När påföljden för en förälder ska bestämmas kan straffets negativa konsekvenser för hans eller hennes barn utgöra s.k. billighetsskäl enligt 29:kap 5 § 1 st p.8.
- Lagstiftningen ska i detta avseende tillämpas i ljuset av Barnkonventionen, som gäller som svensk lag.
- Det förhållandet att konventionen gäller som lag har konkretiserat och i viss grad förstärkt betydelsen av ett barns intressen i sammanhanget. Barnets bästa är ett rättsligt skyddat intresse som ska beaktas.

Barnets bästa

HD B1793-23 2024-10-24

- Principen om barnets bästa finns i art.3 i barnkonventionen. Barnets bästa ska bli utrett, bedömt och beaktat.
- Om en förälder som svarar för ett barns omvårdnad döms till fängelse, är detta en åtgärd som rör barnet på ett sådant sätt att artikeln blir tillämplig.
- Konsekvenserna ska bli belysta och i detta fall vilka konsekvenser ett ev. fängelsestraff skulle få för den tilltalades barn.
- Barnets intresse av att bevara hem- och familjemiljön och upprätthålla nära relationer är en central faktor

Högsta domstolen Mål T 4560-23, 2024-06-19, Mål om vårdnad om barn mm

- Föräldrarna har två barn, födda 2013 och 2015
- I maj 2015 – mamman flyttade till skyddat boende med barnen.
- 2017 fick mamman ensam vårdnad och pappan fick ingen rätt till umgänge.
- Från 2018 har pappan haft en rätt till umgänge med barnen men umgänget kom endast till stånd vid ett fåtal tillfällen. Senaste umgänget ägde rum 2021.

Högsta domstolen Mål T 4560-23, 2024-06-19, Mål om vårdnad om barn mm

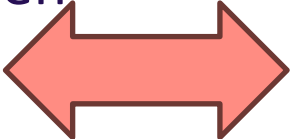
- Tingsrätten avslog 2022 pappans yrkande av överflyttning av vårdnaden till honom. Han fick rätt till umgänge och mamman förelades vid vite att överlämna barnen för umgänge.
- Hovrätten ändrade tingsrättens dom och beslutade att pappan skulle ha ensam vårdnad.
- Högsta domstolen ger mamman ensam vårdnad och rätt för pappan att träffa barnen i närvaro av umgängesstöd.

Barnets bästa med ett barnrättsperspektiv

Mål T 4560-23, 2024-06-19

- **Barnets bästa ska vara avgörande** för att frågor om vårdnad, boende om umgänge. 6:2a FB och jmf 3.1 Barnkonventionen
- 6:1 FB rätt till omvårdnad, trygghet och en god fostran. Barnen rätt kontakt med båda sina föräldrar. Art. 18 Barnkonventionen
- Barnets åsikter ska beaktas. 6:2 b FB och art.12 Barnkonventionen
- Barnets bästa ska avgöras i varje enskilt fall utifrån de individuella förhållandena.
- Bedömningen ska bygga på kunskap och beprövad erfarenhet.
- Hänsyn ska tas till barnets fysiska och psykiska välbefinnande och utveckling.
- Såväl kortsiktiga som långsiktiga effekter för barnet ska beaktas.

Barnets bästa

- Ingen risk att fadern utöva våld
 - Risk låg för att barnen och modern far illa om adressen röjs.
 - Barnen rätt till båda sina föräldrar
 - Barnet rätt till umgänge med den andra föräldern.
 - Långsiktighet
 - Risk hög att mamman inte medverkar till umgänget.
-
- Mamman tillgodoser deras behov av omvårdnad, trygghet och fostran. Ett barn autism
 - Pappans lämplighet försvåras att inte haft möjlighet att ta hand om barnen.
 - På kort sikt stor påfrestning på barnen att flytta över vårdnaden till pappan.
 - Barnens åsikt

En bedömning av barnets bästa

- Vilka rättigheter ska tillgodoses? Vad säger barnkonventionen och eventuellt annan lagstiftning?
- Riskerar barnet att inte få sina rättigheter tillgodosedda?
- Vilka blir negativa och positiva konsekvenser/effekter på kort och lång sikt?
- Identifiera barnets bästa! Hur säkerställs barnets rättigheter på bästa sätt utifrån barn och ungas rättigheter och behov?
- Hur har barnets perspektiv beaktats utifrån ålder och mognad?
- Finns det andra intressen som kolliderar med barnets bästa?
- Vid eventuella beslut kan andra intressen väga tyngre än barnets bästa om dessa intressen bedöms vara legitima, viktiga och proportionerliga.

Stöd till tolkning och tillämpning

- Barnombudsmannens rättspraxisrapport [Rättspraxis gällande barnkonventionen - Barnombudsmannen](#)

- Barnkonventionen och svensk rätt SOU 2020:63

<https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2020/11/sou-202063/>

- Vägledning vid tolkning och tillämpning av FN:s konvention om barnets rättigheter Ds 2019:23

<https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/departementsserien-och-promemorior/2019/11/vagledning-vid-tolkning-och-tillampning-av-fns-konvention-om-barnets-rattigheter/>

- Barnombudsmannen - Prövning av barnets bästa

<https://www.barnombudsmannen.se/stod-och-verktyg/gor-en-provning-av-barnets-basta/>

- SKR Fördjupningsmaterial – bedömning av barnets bästa

<https://skr.se/skr/tjanster/rapporterochskrifter/publikationer/barnkonsekvensanalys.71317.html>

Barnombudsmannens lärnätverk för barnrätt

Under november och december 2026 kommer Barnombudsmannen i öppna kostnadsfria webinarier informera om nätverkets lärdomar, råd och stöd inom de olika sakområdena.

[Nätverk för att utveckla barnrättsperspektivet i praktiken - Barnombudsmannen](#)

Save the date!

- Familjerätt: 3 november kl 9.00 – 12.00
- Socialrätt: 10 november kl 9.00 – 12.00
- Skola: 3 december kl 9.00 – 12.00
- Budget: 14 december kl. 9.00 – 12.00

Handledning av Barnombudsmannen

Barnombudsmannen bjuder in till handledning om barnkonventionens rättstillämpning -
Barnombudsmannen

- **2026-05-29 kl. 10.00-12.00**
[Länk till mötet](#)
- **2026-09-23 kl. 10.00-12.00**
[Länk till mötet](#)
- **2026-11-06 kl. 10.00-12.00**
[Länk till mötet](#)